

Oude vondst van een bosvleermuis *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) in Noord-Brabant

Erik Korsten

Carré 129, NL-5017 JG Tilburg, Nederland, e-mail: redbat@planet.nl

Vindplaats

In september 1994 vonden schoonmakers in Papenhulst, een groot schoolgebouw in het centrum van 's-Hertogenbosch (Amersfoort-coördinaten: 149,6 – 410,9), een dode bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*). Het dier werd ingedroogd en hangend achter een verwarming aangetroffen.

Dit is tot nu toe de enige bekende doodvondst van de bosvleermuis in Noord-Brabant. Helmer (1987) beschrijft geluidswaarnemingen van respectievelijk twee tot vier en twee bosvleermuizen in het Liesbos en het Mastbos bij Breda. Buiten deze meldingen zijn er geen bosvleermuizen in Noord-Brabant waargenomen.

De in 's-Hertogenbosch gevonden bosvleermuis is de tweede vondst van een bosvleermuis in een gebouw in Nederland. Hoekstra (1985) beschrijft een oude vondst van een bosvleermuis op de zolder van een woning in Wilp in Gelderland. Hij geeft aan dat de woning in Wilp in een park- of landgoedachtige omgeving ligt en dat een dergelijke omgeving overeenkomt met die van eerdere vondsten van bosvleermuizen in gebouwen in Europa. Het schoolgebouw in 's-Hertogenbosch waar de hier besproken bosvleermuis werd gevonden ligt in het centrum van de stad, vlakbij een klein stadspark dat via een boomenrijke stadswal is verbonden met het grotere Zuider-

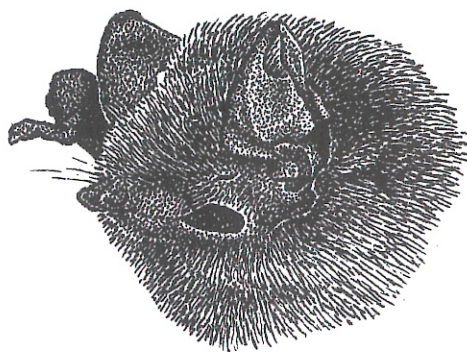
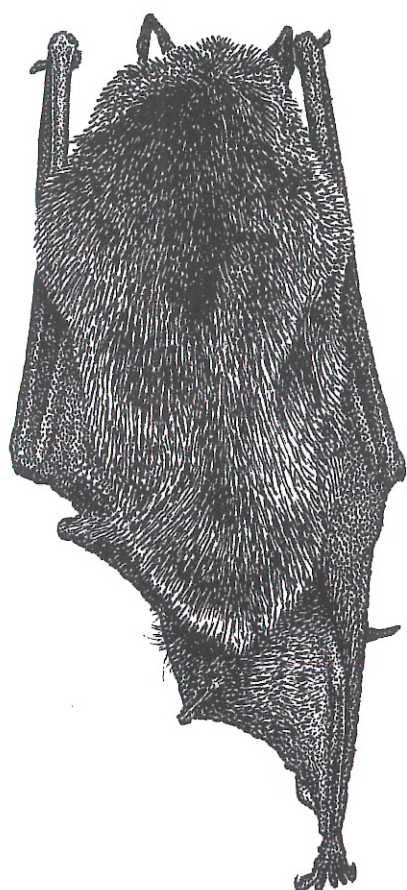
park en het waterrijke natuurgebied Het Bossche Broek.

Hoewel de bosvleermuis op het Europese vasteland vooral als boombewonende soort wordt gezien, zijn er sporadisch ook zomer- en/of winterverblijfplaatsen in gebouwen (in spleten, spouwmuuren en achter gevelbekleding) beschreven. In Ierland is de bosvleermuis voornamelijk een gebouwenbewonende soort (Schober & Grimmberger 2001).

Morfologische kenmerken

De vleermuis is ingedroogd en aan de kop licht door larven aangevreten. Van beide oren is de antitragus aangevreten, maar de aanzet ervan bij de mondhoecken is nog herkenbaar. Ook de tragus van beide oren is aangevreten, maar bij het linker oor is de vorm van de tragus nog herkenbaar.

Hoewel de beide vleugels dicht tegen het lichaam zijn gevouwen, is bij de linkervleugel een deel van de vlieghuid te zien. Doordat de vleugels zijn ingedroogd kunnen deze niet gestrekt worden om de afzonderlijke vingers op te meten. De derde vinger van beide vleugels is wel goed zichtbaar. De vingerkootjes van de derde vingers sluiten naadloos aan op de gewrichten en vertonen geen verdunning op de grens met de gewrichten. Dit wijst op een vol-groeid dier. Door de afzonderlijke vingerkootjes te meten is het mogelijk de lengte van de derde vinger te bepalen. Vermoedelijk betreft het een wijfje. Er zijn geen ingedroogde resten te zien van een penis of baculum. Een overzicht van de

Bovenaanzicht en kop van de dode bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*) die werd aangetroffen in een schoolgebouw in 's Hertogenbosch. Tekening: Peter Twisk.

Tabel 1. Overzicht van morfologische kenmerken van de gevonden bosvleermuis.

Onderzochte kenmerken	Beschrijving van de kenmerken
Antitragus	Aangezet bij de mondhoeken
Tragusvorm	Rond, buigt naar voren
Spoorlob	Breed (2,2 mm) met duidelijk spoorbeendwarsuitsteeksel
Staart en staartvlieghuid	Staartpunt steekt niet voorbij de staartvlieghuid
Vleugels	Sterk behaard met vrij lange haren
Lengte onderarm	Links: 45,1 mm / Rechts: 44,6 mm
Lengte derde vinger ¹	Links: 79,2 mm ¹ / Rechts: 79,7 mm ¹
Vacht	Tweekleurig. Op de onderrug kort met bruine toppen. Haarbasis donkerbruin tot zwart. Op de bovenrug en kop zijn de haren langer en warriger dan op de onderrug en zijn als geheel donkerbruin tot zwart. De buikvacht is aan de haarpunten lichter dan de rugvacht en heeft een donkerbruine haarbasis.

¹ Totaal van de afzonderlijk gemeten vingerkootjes van de derde vinger. Links: 42,5 + 17,0 + 12,8 + 6,9 = 79,2 mm. Rechts: 42,5 + 17,5 + 12,6 + 7,1 = 79,7 mm.

Tabel 2. Vergelijking tussen de maten van onderarm en derde vinger van de bosvleermuis uit 's-Hertogenbosch en maten van zowel bosvleermuis als rosse vleermuis vermeld door Schober & Grimmberger (2001) en Douma (2000).

Kenmerk	Bosvleermuis (<i>Nyctalus leisleri</i>)			Rosse vleermuis (<i>Nyctalus noctula</i>)	
	's-Hertogenbosch 1994	Schober & Grimmberger (2001)	Douma (2000)	Schober & Grimmberger (2001)	Douma (2000)
onderarm	L: 45,1 mm R: 44,6 mm	39-46,4 mm	46 mm	48-58 mm	51,0/52,5 mm
derde vinger	L: 79,2 mm R: 79,7 mm	–	72 mm	–	89/91 mm

gevonden morfologische kenmerken is weergegeven in tabel 1.

Identificatie

De in tabel 1 omschreven kenmerken aan de kop, antitragus, tragus, spoorlob en de beharing op de vleugel langs de onderarm komen duidelijk overeen met de kenmerken van *Nyctalus*-soorten zoals die door Schober & Grimmberger (2001) zijn beschreven. De geringe onderarm-lengte, de donkere haren en de tweekleurigheid van de haren wijzen op de bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*).

Douma (2000) beschrijft van een in 1999 in Staphorst gevonden bosvleermuis de onderarm-lengte en de lengte van de derde vinger en vergelijkt deze met de lengtes van de onderarm en de derde vinger van rosse vleermuizen (*Nyctalus noctula*). In tabel 2 worden de maten van de bosvleermuis uit 's-Hertogenbosch vergeleken met de maten zoals die door Schober & Grimmberger (2001) en Douma (2000) zijn beschreven.

Uit tabel 2 blijkt dat de onderarm-lengte van het dier uit 's-Hertogenbosch overeenkomt met de bosvleermuis uit Staphorst en de door Schober & Grimmberger (2001) opgegeven maten van de bosvleermuis. De lengte van de derde vinger is echter nogal verschillend: ruim 79 mm bij het dier uit 's-Hertogenbosch en 72 mm bij

het dier uit Staphorst. De gemeten waarde is echter aanzienlijk kleiner dan die van rosse vleermuizen (tabel 2).

De bosvleermuis wordt onder no. 2835 opgenomen in de collectie van Bauke Hoekstra.

Dankwoord: De auteur dankt Peter Twisk en twee anonieme referenten voor hun adviezen om het artikel te verbeteren.

Literatuur

- Douma, T. 2000. Bosvleermuis in Staphorst. Zoogdier 11 (3): 29.
- Helmer, W. 1987. Een onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in 25 bosgebieden in Nederland. Staatsbosbeheer, Utrecht, Nederland.
- Hoekstra, B. 1985. Oude vondst van een bosvleermuis *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) in Nederland. Lutra 28 (1): 1-3.
- Schober, W. & E. Grimmberger 2001. Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden. Tirion, Baarn, Nederland.

Summary

Old find of a Leisler's bat *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) in Noord-Brabant

The paper describes a bat found dead in a building in 's Hertogenbosch, province of

Noord-Brabant, The Netherlands. The bat was identified as Leisler's bat, *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817). In the Netherlands, where *Nyctalus leisleri* is considered to be quite rare, it is the second record from a building. The

species is mainly tree dwelling in continental Europe.

Ontvangen: 13 december 2002

Geaccepteerd: 1 september 2003